

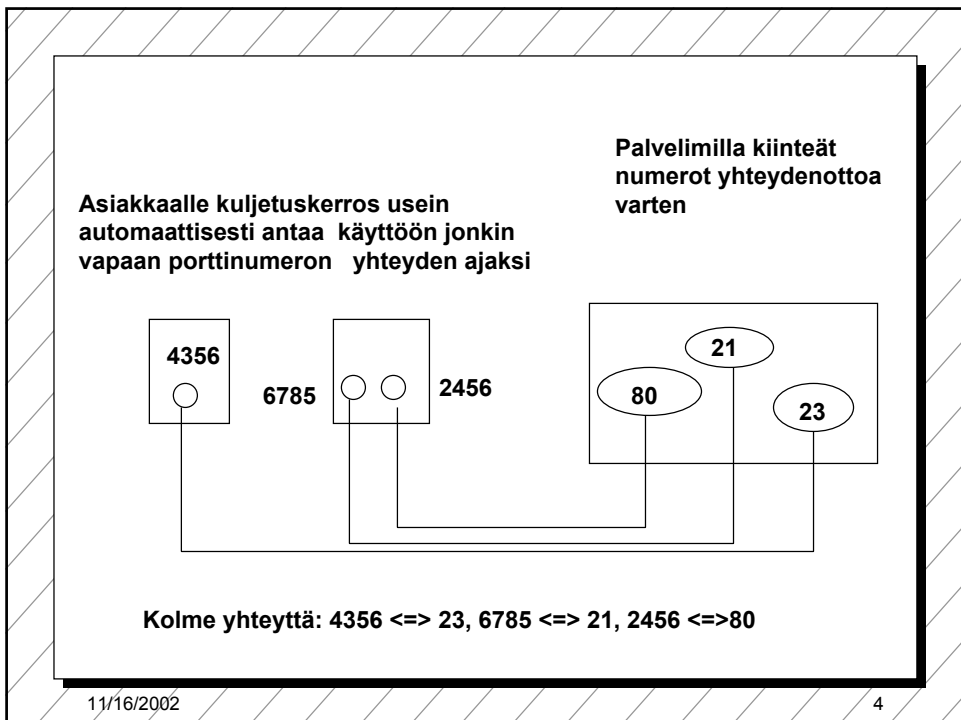
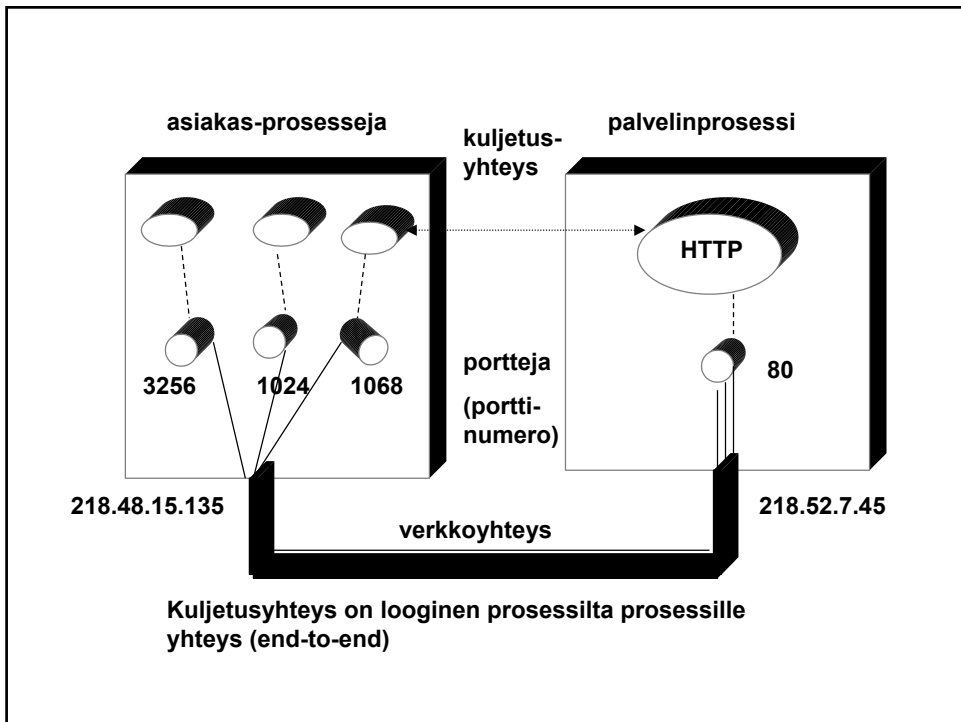
3. Kuljetuskerros

3.1. Kuljetuspalvelu

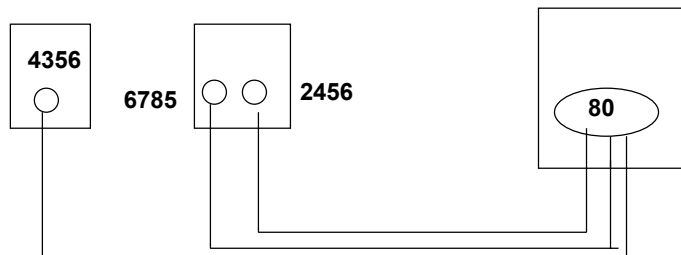
- **'End- to- end'**
 - prosessilta prosessille looginen yhteys
 - portti
 - verkkokerros koneelta koneelle
 - IP-osoite
- **peittää verkkokerroksen puutteet**
 - jos verkkopalvelu ei ole riittävän hyvä, sitä voidaan parantaa kuljetuskerroksella
 - kuljetuskerros huomaa verkkokerroksen kadottamat paketit ja pyytää niiden uudelleenlähetystä

Sovelluksien datavirtojen erottaminen

- **IP-osoite**
 - osoittaa koneen yksikäsitteisesti
- **Sovellusprosessi tunnistetaan porttinumerosta (16 bittiä =>0-65535)**
 - jokaisessa lähetetyssä segmentissä on
 - lähettäjän porttinumero
 - vastaanottajan porttinumero
- **Yleisillä palvelimilla omat varatut porttinumerot (0-1023)**
 - SMTP 25, HTTP 80, jne

Tarvitaan sekä lähteen että kohteen porttinumerot

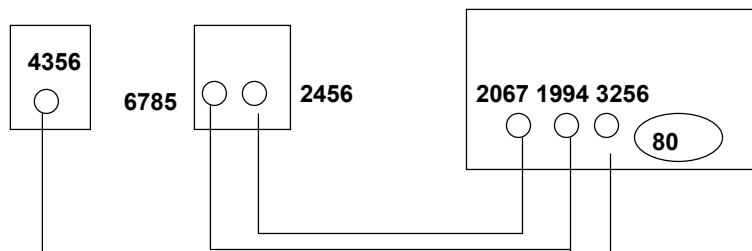

Kolme yhteyttä: 4356 \Leftrightarrow 80, 6785 \Leftrightarrow 80, 2456 \Leftrightarrow 80

11/16/2002

5

Palvelimessa yhteyksille uudet porttinumerot, jotta portti 80 voi ottaa vastaan uusia yhteyspyyntöjä

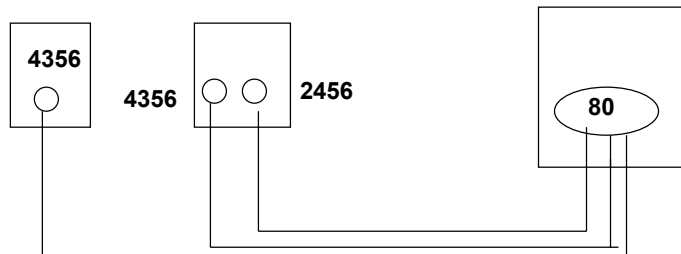

Kolme yhteyttä: 4356 \Leftrightarrow 3256, 6785 \Leftrightarrow 1994, 2456 \Leftrightarrow 2067

11/16/2002

6

Eri koneissa voidaan ottaa sama numero!

Kolme yhteyttä: 4356 \Leftrightarrow 80, 4356 \Leftrightarrow 80, 2456 \Leftrightarrow 80!

Kuljetusyhteydellä käytetään apuna myös IP-osoitetta:

=> koneilla eri IP-osoitteet, joten yhteydet pystytään erottamaan

Sovelluksen vaatimuksia kuljetuspalvelulle:

- Virheetön, luotettava
- järjestyksen säilyttävä
- kaksoiskappaleet karsiva
- mielivaltaisen pitkiä sanomia salliva
- vuonvalvonnan mahdollistava

Verkkokerros kuitenkin voi

- kadottaa sanomia
- toimittaa sanomat epäjärjestyksessä
- viivyttää sanomia satunnaisen pitkän ajan
- luovuttaa useita kopioita samasta sanomasta
- rajoittaa sanomien kokoa

kuljetuspalvelut parantavat verkkopalveluja

**Sovelluksen näkemä palvelun laatu
(Quality of Service, QoS)**

kuljetuskerroksen palvelut

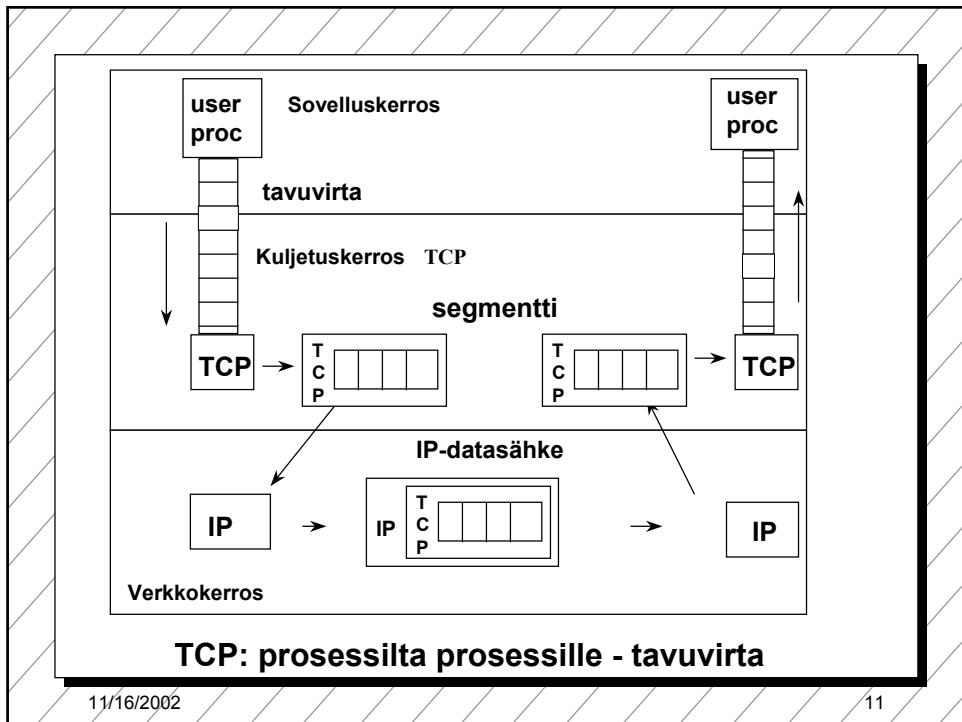
verkkokerroksen palvelut

kuljetuskerroksen palvelut

verkkokerroksen palvelut

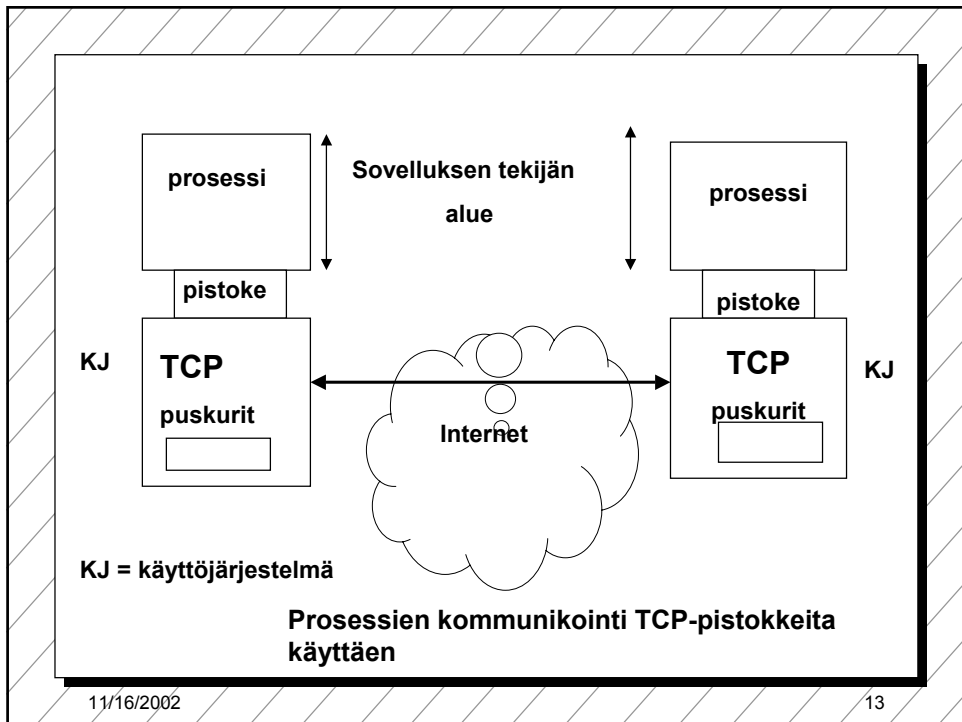
Internetin kuljetuskerros

- **UDP (User Datagram Protocol)**
 - yhteydetön, epäluotettava palvelu
- **TCP (Transmission Control Protocol)**
 - yhteydellinen, luotettava palvelu
 - **virhevalvonta**
 - havaitsee ja korjaa siirrossa syntyneet virheet
 - **vuonvalvonta**
 - ei ylikuormita vastaanottajaa
 - **ruuhkanvalvonta**
 - huolehtii ettei verkko pääse ruuhkautumaan

Pistokerajapinta (Socket interface)

- **Verkkopalvelun ja sitä käyttävän sovelluksen rajapinta**
 - yleensä käyttöjärjestelmän tarjoama palvelu
 - pistokerajapinta alunperin Berkeley Unixin mukana, nyt lähes kaikissa käyttöjärjestelmissä
 - miten verkkoprotokollan tarjoamiin palveluihin päästään käsiksi sovelluksesta

■ pistoke (socket)

- TCP-yhteyden päätepiste sovellukselle
 - lähettäjällä ja vastaanottajalla oma pistoke
- pistokenumero 48 bittiä
 - koneen 32 bitin IP-osoite
 - 16 bitin porttinumero

TCP-yhteys

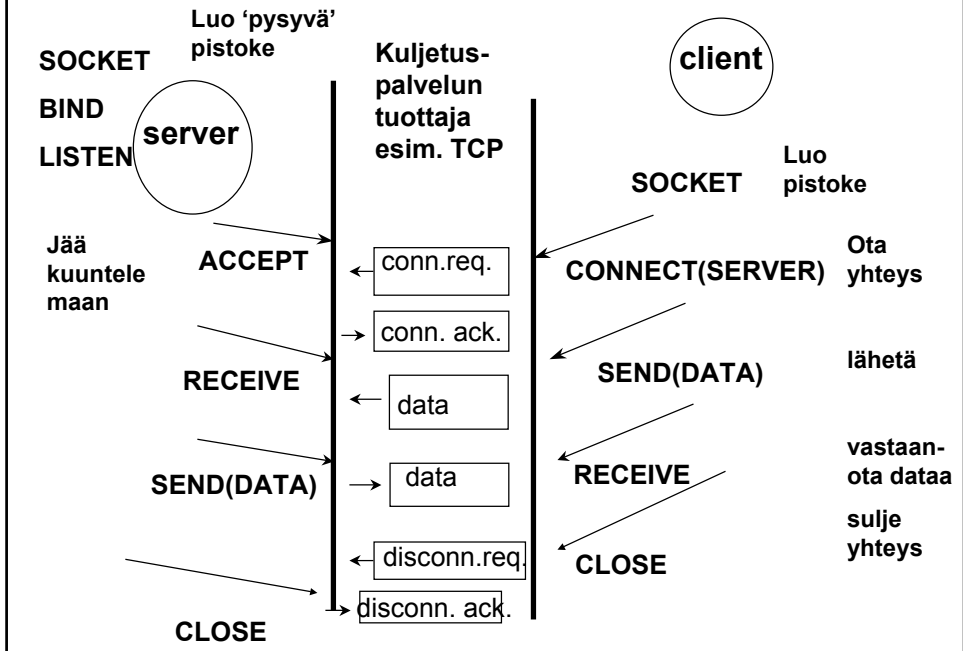
- **kaksisuuntainen** (full-duplex)
kaksipisteyhteys
- **tunnistetaan päätepisteinä olevien pistokkeiden tunnuksista** (pistoke1, pistoke2)

TCP:n pistokeprimitiivit

- **SOCKET** luo uusi yhteydenpäätepiestepistoke
- **BIND** anna pistokkeelle osoite
- **LISTEN** halukas vastaanottamaan yhteyksiä
- **ACCEPT** jää odottamaan yhteysyhteyksiä
- **CONNECT** yritä muodostaa yhteys
- **SEND** lähetä dataa yhteyttä pitkin
- **RECEIVE** vastaanota dataa yhteydeltä
- **CLOSE** pura yhteys (symmetrinen)

Kuljetusyhteyden muodostus ja käyttö

3.3 UDP

■ UDP (User Data Protocol)

- voidaan lähettää sanomia ilman yhteyden muodostusta

UDP-otsake

←----- 32 bittiä ----->

Source port #	Destination port #
UDP length	UDP checksum
sovelluksen dataa	

UDP-tarkistussumma

- Virheen havaitsemista varten otsakkeeseen liitetään tarkistussumma
 - kaikki segmentin 16 bitin sanat lasketaan yhteen ja summasta otetaan yhden komplementti
 - = muutetaan ykköset nolliksi ja nollat ykkösiksi
 - vastaanottaja laskee taas kaikkien segmentin sanojen (mukana myös tarkistussumma) summan
 - jos tulokseksi saadaan 16 ykköstä, niin ok!

Esimerkki

- Lasketaan yhteen kolme 8 bitin mittaista sanaa:

- Lähettäjä

1011 0100

0111 0101

1000 1101

=====

1011 0110

0100 1001

Yhden komplementti

- vastaanottaja

1011 0100

1111 0101

1000 1101

0100 1001

=====

0111 1111

- **Miksi tarvitaan tarkistussumma?**
 - Kaikki siirtoyhteyskerrokset eivät suorita tarkistuksia
- **UDP-tarkistussumma ei ole kovin tehokas havaitsemaan virheitä!**
- **Se ei myöskään yritä toipua virheistä!**
 - Jotkut toteutukset voivat tuhota virheellisen segmentin
 - jotkut antavat se sovellukselle varoituksen kera

UDP:n etuja:

- **Yhteydetön**
 - aikaa ei kulu yhteyden muodostamiseen ja purkamiseen
 - ei tarvita resursseja yhteyden tilatietojen ylläpitoon
- **Otsake (= 8 tavua) pieni => pieni yleisrasite => lisää tehokkuutta**
- **Ruuhkanvalvonta ei säännöstele liikennettä**

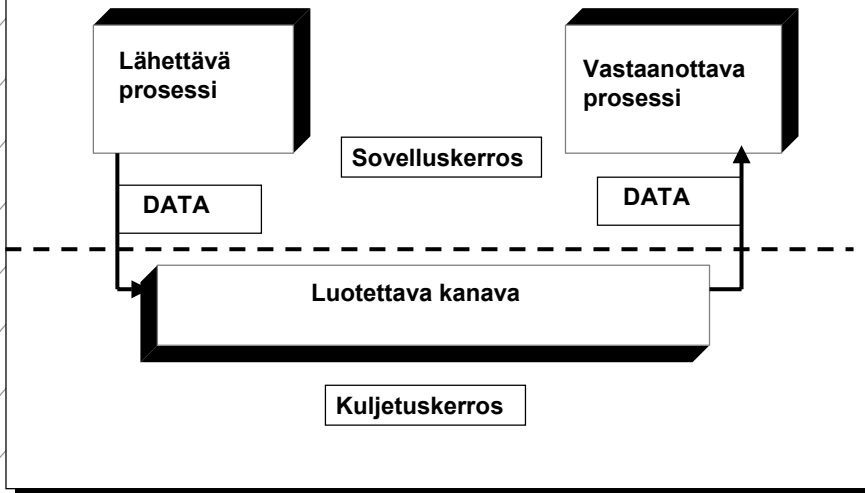
Tehtäviä:

- Lähetetään 10 tavun viesti UDP:llä.
 - Miten kauan kestää lähettäminen, jos lähetyksenopeus on 56 kbps?
 - $10 \text{ tavua} + 8 \text{ tavua} = 18 * 8 \text{ b} = 144 \text{ bittiä}$
 - $144 \text{ b} / 56\,000 \text{ b/s} = 2.57 \text{ ms}$
 - Miten suuri on etenemisviive, jos etäisyys lähettäjältä vastaanottajalle on 1000 km?
 - $1000\text{km} / 200\,000 \text{ km/s} = 5 \text{ ms}$
 - Miten suuri on UDP-otsakkeen aiheuttama yleisrasite (overhead)?
 - $8/18 = 0.44$ eli 44 %

UDP:n käyttö

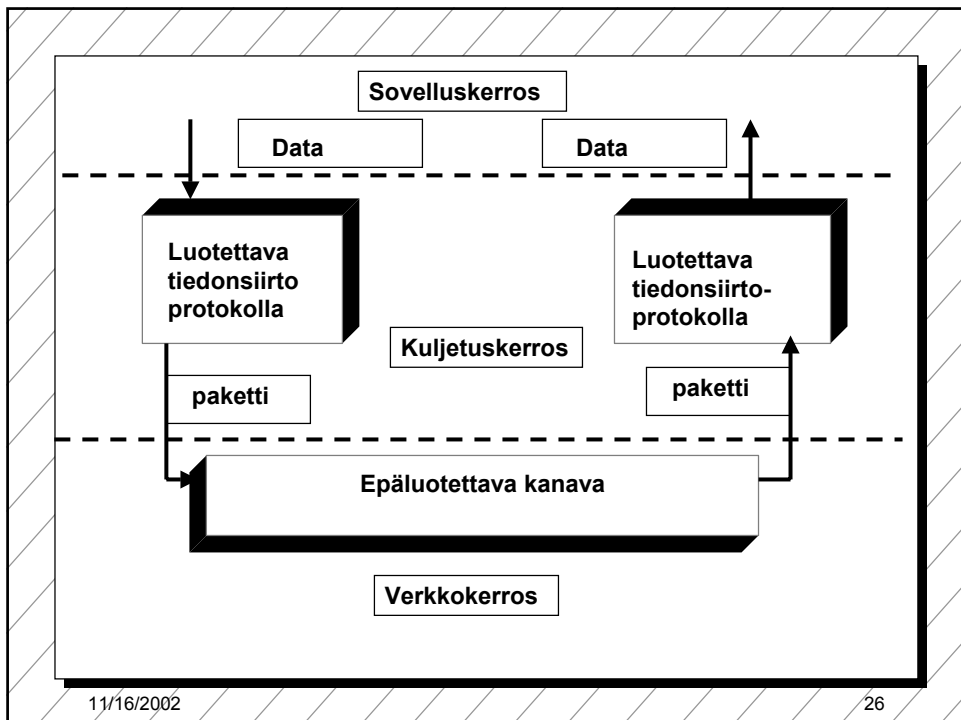
- Vaikka UDP on epäluotettava, se sopii monien sovellusten tarpeisiin:
 - Remote file server (NFS)
 - multimedia
 - Internet-puhelin
 - verkon hallinta (SNMP)
 - reititys (RIP)
 - nimipalvelu (DNS)
- Miksi nämä sovellukset suosivat UDP:tä?

3.4 Luotettava tiedonsiirto

11/16/2002

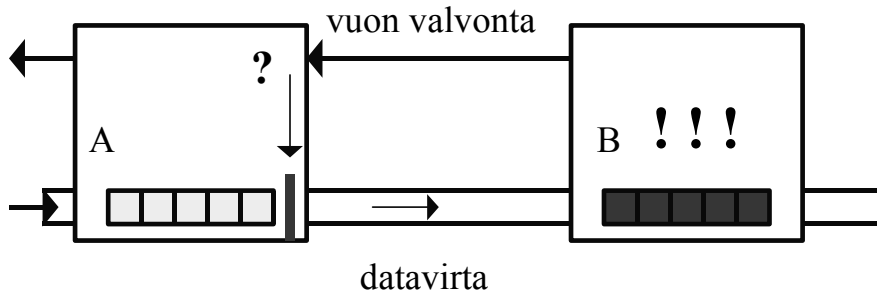
25

11/16/2002

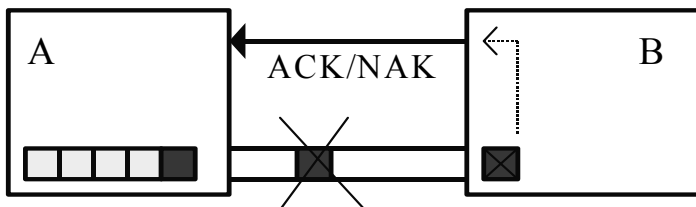
26

Vuon valvonta

- X-ON / X-OFF : GO! | STOP!

Kohinainen kanava

- **sanoma vääristyy => virhetarkistus**
- **sanoma katoaa => numerointi, ajastin ja uudelleenlähetyt**
 - duplikaattien havaitseminen
- **sanoma viivästyy => rajallinen elinaika**
- **sanomien järjestys muuttuu => järjestäminen**

Yksinkertainen Stop and wait -protokolla

■ Oletus

- virheetön siirto => ei huolta virheistä, mutta vuonvalvontaa tarvitaan

■ lähettäjä

- lähettää sanoman
- odottaa lupaa lähettää seuraava sanoma

■ vastaanottaja

- käsittelee sanoman
- lähettää tiedon (=antaa luvan) lähettäjälle

Entä jos virheitä?

- Sanomissa virheitä tai sanomat voivat puuttua kokonaan

- Myös kuittaukset voivat kadota

■ Tarvitaan

- virheen havaitseminen ja korjaaminen
 - tarkistussumma
 - kuittaus
 - uudelleenlähetys
- sanomien numerointi
- uudelleenlähetysajastin

Monimutkaisempi “stop and wait” -protokolla

■ ajastin lähettäjälle

- jos kuittausta ei kuulu, sanoma lähetetään automaattisesti uudelleen
- kuittaus: ACK = ‘ok, lähetä seuraava’
- uudelleenlähetys synnyttää kaksoiskappaleita!

■ Sanomanumerointi

- jotta vastaanottaja tunnistaa kaksoiskappaleet
- Miten paljon numeroita tarvitaan?
 - » Numero vie tilaa sanomassa!

Stop and wait -protokollan suorituskyky

■ Esim. satelliittiyhteydellä

- 50 kbps, kiertoviive ~520 ms, sanoma 1000 bittiä
- kanavan käyttöaste < 4%

■ => lähetetään useita sanomia ja sitten vasta odotetaan kiitauksia

- ideaali: lähetykset liukuhihnalla (pipeline)
 - lähetykset ja kiitaukset limittyvät
 - ei mitään odottelua
 - lähetyiskanava koko ajan käytössä
- suorituskyky kasvaa

Liukuvan ikkunan protokolla

(Sliding Window)

- **Lähetysikkuna**
 - ikkunan koko
 - montako sanomaa saa korkeintaan olla kuittaamatta
 - järkevä koko riippuu yhteyden tyypistä ja vastaanottajan kapasiteetista
 - kiinteä koko /vaihteleva koko
 - sisältö = mitkä sanomat saa lähettää
 - sanomalla järjestyksnumero
 - rajallinen, N bittiä => $2^{**}N$ arvoa
 - numerot käytettävä järjestyksessä

- **Lähetäjä joutuu odottamaan vasta, kun kaikki ikkunan sanomat on lähetetty**
 - eli numerot käytetty
- **Kun kuitaus saapuu => ikkuna liikuu**
 - seuraavat numerot tulevat luvallisiksi
- **eli**
 - lähettäjä: tietyllä hetkellä sallittujen numeroiden joukko = lähettäjän ikkuna
 - mitkä sanomat saa lähettää “etukäteen” odottamatta kuitausta

- **Vastaanottajan ikkuna**
 - kullakin hetkellä sallittujen numeroiden joukko
 - mitä sanomia suostuu vastaanottamaan
 - **kuittaus muuttaa myös vastaanottajan ikkunan**
- **ikkuna pysäyttää sanomien lähetyksen**
 - seuraava sanomanumero ei ole lähetyksikkunassa
- **ikkuna estää sanoman vastaanoton**
 - saadun sanoman numero ei ole vastaanottoikkunassa

Kun ikkunan koko on 1

- **Aina vain yksi sanoma kuittaamattomana**
 - => One Bit Sliding Window -protokolla
 - ~ stop and wait -protokolla
- **sanomanumerot 0 ja 1 riittävät**
- **ACK-sanoma identifioi viimeksi vastaanotetun virheettömän sanoman**
 - jotta kuittausduplikaatti ei voi kuitata väärää sanomaa
 - **ACK ilmoittaa joko**
 - » seuraavaksi odotetun sanoman numeron
 - » viimeksi vastaanotetun sanoman numeron

- **Entä kun tapahtuu virhe?**
 - kaksi eri tapaa hoitaa
 - 1. toisto virheestä lähtien (go back n) (tai paluu n:ään)**
 - 2. valikoiva toisto (selective repeat)**

Toisto virheestä eli Paluu n:ään ('Go back n')

- **virheellisen sanoman havaittuaan**
 - vastaanottaja hylkää kaikkia sen jälkeiset sanomat eikä lähetä niistä kuittauksia
 - => sanomat hyväksytään vain oikeassa järjestyksessä
- **kun lähettäjä ei saa kuittauksia,**
 - sen lähetysikkuna 'täyttyy'
 - eikä se voi enää lähettää
- **lähettäjän ajastimet laukeavat aikanaan ja**
 - virheellinen sanoma
 - sekä kaikki sen jälkeen lähetetyt sanomat lähetetään uudelleen
- **tehoton, jos paljon virheitä ja iso ikkuna**

Valikoiva toisto

- vastaanottaja hyväksyy kaikki kelvolliset sanomat
 - se kuittaa sanomat
 - puskuroi ne ja toimittaa eteenpäin oikeassa järjestyksessä
 - » tarvitaan puskuritilaa
- lähettäjä ei saa kuittausta virheellisestä sanomasta
 - ajastin laukeaa ja sanoma lähetetään uudelleen
 - lähettää uudelleen vain virheellisen sanoman
 - ikkuna liukuu nytkin tasaisesti
 - » yksi puuttuva kuittaus voi pysäyttää lähetyksen

Kuittaukset

- ACK
 - kumulatiivinen ACK
 - tähän saakka kaikki ok!
 - Go-Back N
 - yksittäinen ACK
 - vain tämä ok!
 - Valikoiva toisto
- NAK-kuittaus
 - sanoma virheellinen tai puuttuu

Negatiiviset kuittaukset

- **NAK-kuittauksilla voidaan nopeuttaa uudelleenlähettämistä**
 - vastaanottaja ilmoittaa heti virheellisestä tai puuttuvasta kehyksestä
 - ei ole tarpeen odottaa ajastimen laukeamista
- **hyödyllinen, jos kuittausten saapumisaika vaihtelee paljon**
 - ajastinta vaikea asettaa oikein

- **NAK-kuittaukset voivat aiheuttaa turhia uudelleenlähetyksiä**
 - lähetys ja kuittaus menevät ristiin
- **NAK-kuittauksen katoaminen ei haittaa**
- **implisiittinen uudelleenlähetys**
 - ei NAK-kuittauksia
- **explisiittinen uudelleenlähetys**
 - käytetään NAK-kuittauksia

Ikkunankoko

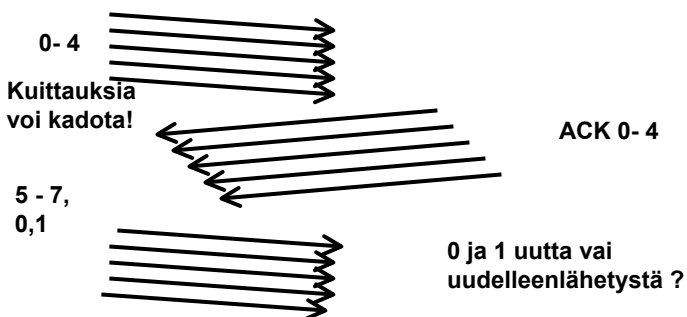
- Kun käytetty numeroavaruus on $0, 1, \dots, n$ ja eri numeroita siis käytettävissä $n+1$
 - yleensä jokin kakkosen potenssi
 - » koska numerokentän koko k bittiä => käytössä 2^{**k} numeroa
- ikkunan koko 'go back n ':ssä voi olla korkeintaan n
 - eli oltava ainakin yhtä pienempi kuin numeroavaruus
- ikkunan koko valikoivassa toistossa voi olla korkeintaan $(n+1)/2$
 - saa olla korkeintaan puolet numeroavaruudesta

11/16/2002

43

Miksi?

Valikoiva toisto: ikkuna 5, numeroavaruus 8

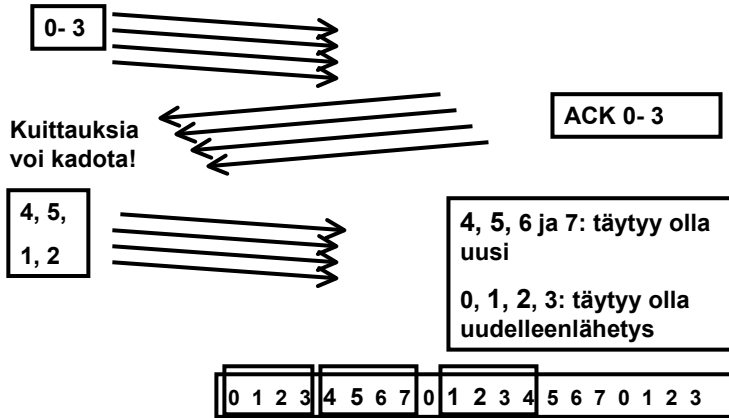

11/16/2002

44

Miksi?

Valikoiva toisto: ikkuna 4, numeroavaruus 8

11/16/2002

45

Kaksisuuntainen liikenne

- datakehys ja kuittauskehys
- kehyksessä sekä data että kuittaus
 - ‘piggybacking’
 - tehostaa lähetystä
- ongelma: kauanko kuittaja odottaa dataa ennen pelkän kuittauksen lähettämistä?

11/16/2002

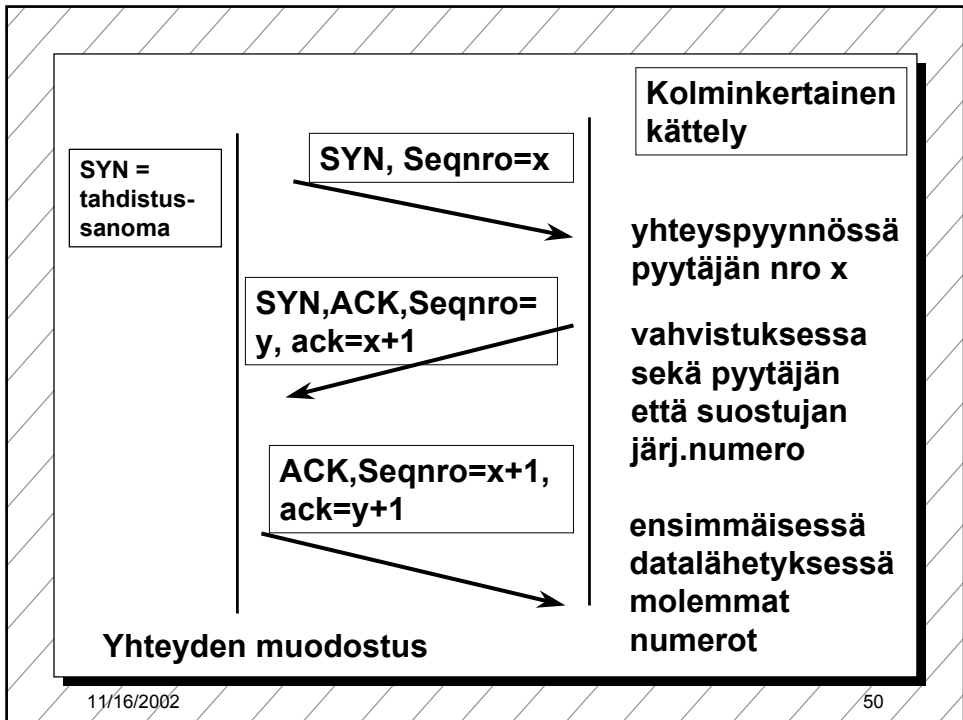
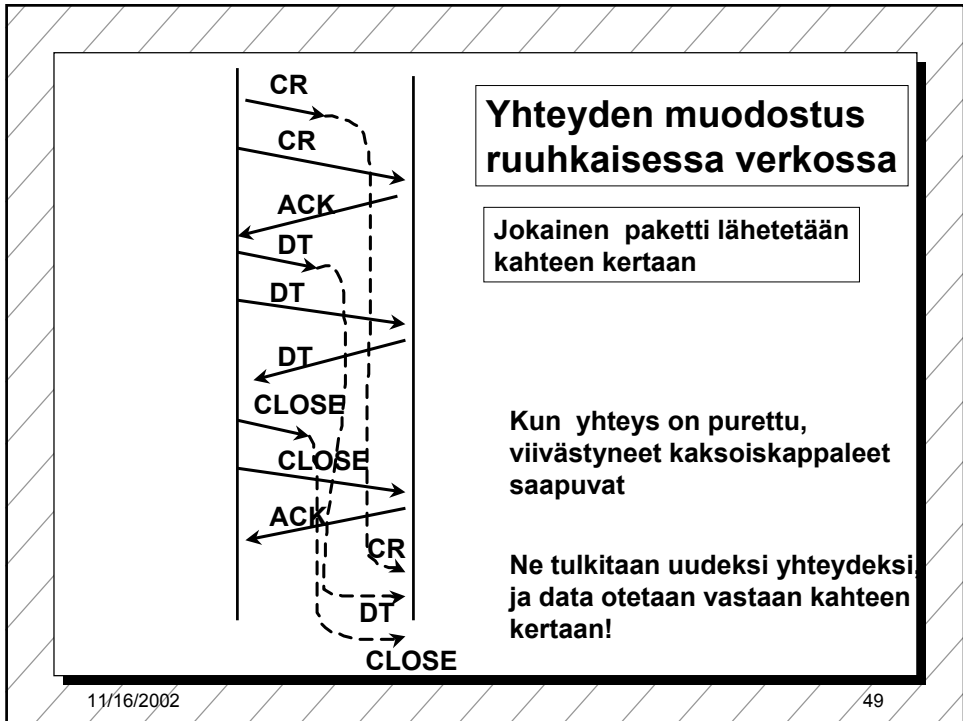
46

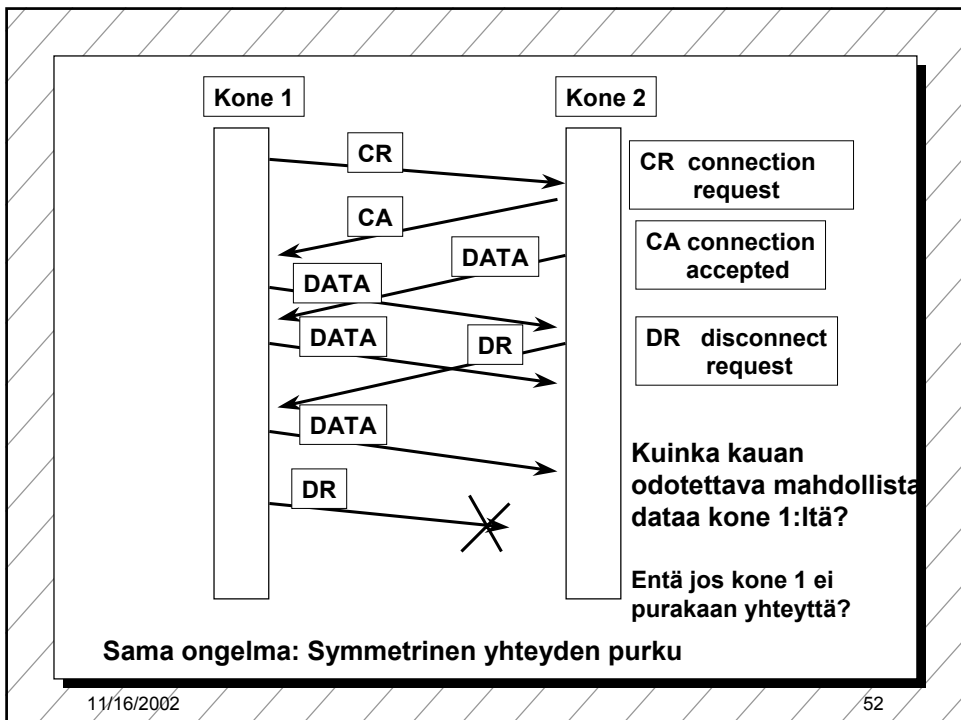
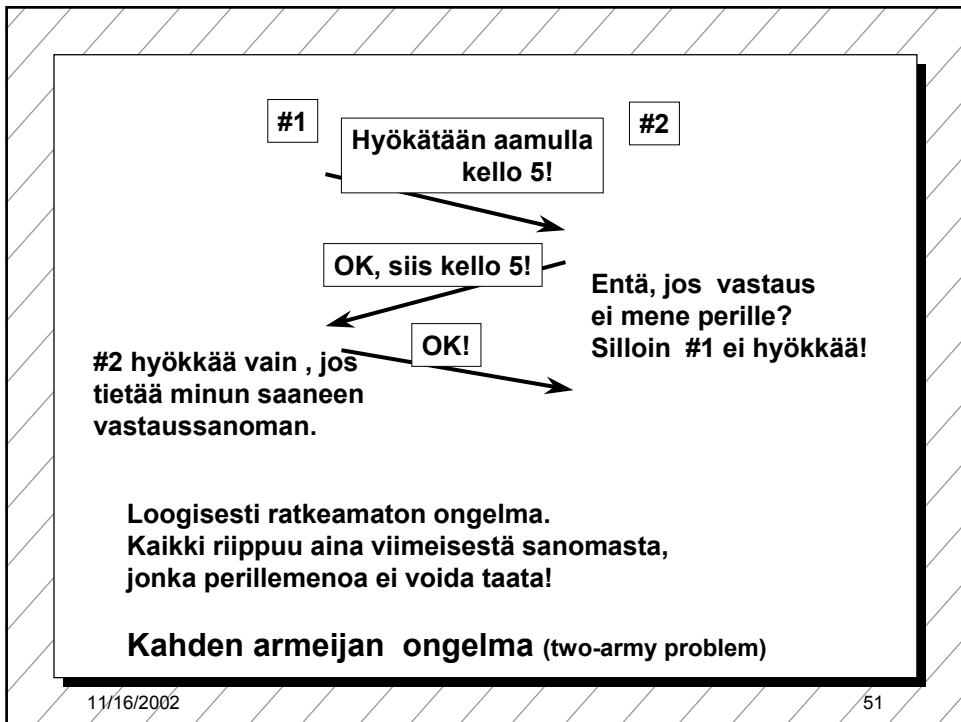
3.5. TCP-protokolla

- yhteyden muodostus ja purku
- luotettavan tavuvirran toteuttaminen
- vuonvalvonta
- siirron optimointi
- TCP-segmentti
- ruuhkan valvonta
- TCP-palvelun käyttö

Yhteyden muodostus ja purku TCP:ssä

- TCP käyttää yhteyden muodostamiseen ja purkuun ns. kolminkertaista kättelyä (three-way handshake)
 - välissä oleva verkko tekee yhteyden muodostamisen ja purun hankalaksi
 - viivästyneet sanomat => sanomille elinaika (max 3 minuuttia)
 - sanomien numeroinnista sopiminen
 - Kahden armeijan ongelma (two-army problem)
 - “hyökkään, jos olen varma, että sinäkin hyökkäät”
 - symmetrinen yhteyden purku = molemmat osapuolet tietävät, että toinenkin on varmasti purkanut yhteyden

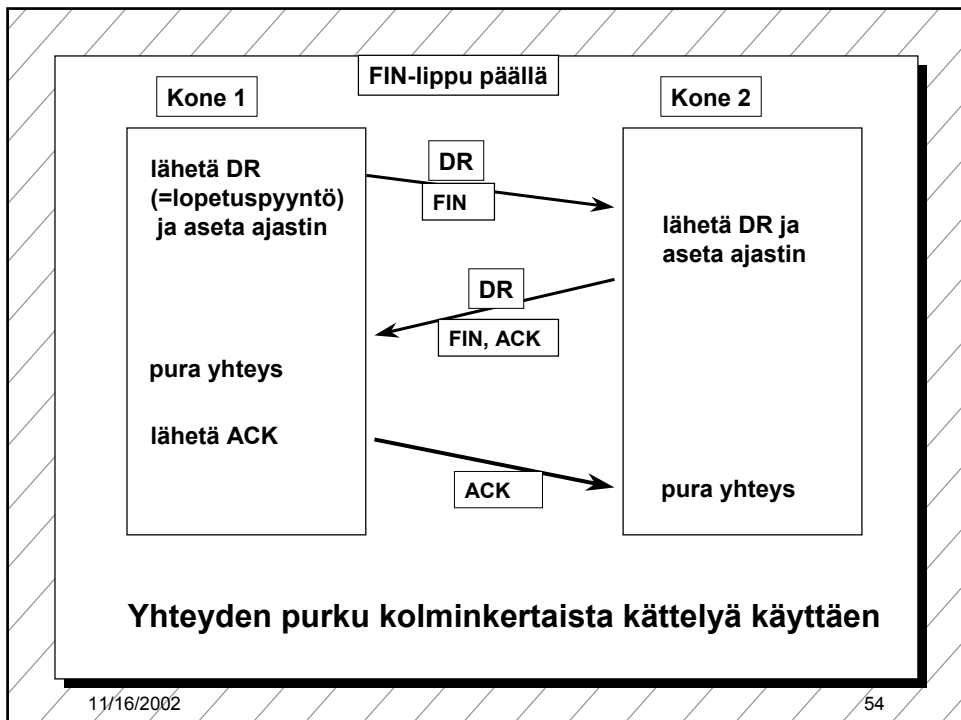

Yhteyden purku

- molemmat suunnat puretaan erikseen
- TCP-segmentti
 - FIN = 1
 - ei enää dataa lähetettävä
 - kun saadaan kuittaus => yhteys tähän suuntaan purettu
 - yhteys kokonaan purettu, kun molemmat suunnat purettu
- purussa käytetään ajastimia
 - 2 * paketin maksimaalinen elinikä

11/16/2002

53

11/16/2002

54

TCP: Virheettömyys ja järjestys

■ Järjestysnumerot

- tavuvirta => tavunumerointi
- segmentin 1. tavun järjestysnumero
- yhteyden alussa satunnaiset numerot

■ kuittaukset

- kumulatiivinen ACK, ei NAK-kuittausta
- kuittauksessa seuraavaksi odotettava tavu
- kuitataan 'tiheästi'
 - vähintään joka toinen

■ Go Back N -tyyppinen

- virheellisiä tai väärässä järjestyksessä tulleita ei hyväksytä
 - ne voidaan myös tallettaa
- mutta ei välttämättä lähetä kaikkia virheellisestä lähtien uudestaan

■ Myös ehdotettu valikoivan toiston tyyppistä kuittaamista

- SACK-kuitaus, joka kertoo, mitkä segmentit on vastaanotettu ok

Toistokuittaukset

■ Ensikuittaus

- ensimmäinen vastaanotettu sanoman kuittaus

- ACK(i): sanomaan i saakka kaikki OK!

■ toistokuittaus (duplicate ACK)

- väärässä järjestyksessä saatu segmentti tai virheellinen segmentti => toistetaan uudestaan jo annettu kuittaus

- NAK-kuittauksen korvike

- 3 toistokuittautusta => segmentti kadonnut tai virheellinen

TCP:n vuonvalvonta

■ 'joustava' liukuva ikkuna (sliding window) (“credit-vuonvalvonta”)

■ vastaanottaja kertoo, kuinka paljon suostuu vastaanottamaan

- => kuittaus irroitettu vuonvalvonnasta

- puhtaassa liukuvassa ikkunassa kuittaus siirtää ikkunaa

- AdvertisedWindow-kenttä

- paljonko saa lähettää = paljonko vastaanottajan puskureihin mahtuu

■ myös ruuhkan valvonta rajoittaa lähettämistä

